

Kako smanjiti količine građevinskog otpada

O Pravilniku o uređenju, upravljanju, odlaganju i deponovanju građevinskog otpada za „Ekolist” govori predsednik Srpske asocijacije za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu Dejan Bojović

U Srbiji se, prema procenama Srpske asocijacije za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu, godišnje stvori oko 100 miliona tona građevinskog otpada. Poslednjih godina kod nas ruši se, gradi, mnogo je infrastrukturnih radova, pa velike količine građevinskog otpada završavaju na deponijama, najviše onim divljim. Na deponijama završavaju materijali, kao što su beton, opeka, drvo, staklo, metali i plastika, tačnije sav otpad nastao rušenjem i izgradnjom objekata i infrastrukture, kao i planiranjem i održavanjem puteva. Reciklažom se to sve može ponovo iskoristi i na taj način sačuvati resursi i zaštititi životna sredina. U nekim zemljama Evrope, poput Holandije i Danske, reciklira se čak 90 odsto ukupne količine građevinskog otpada. Plan je da Srbija do 2030. reciklira 40% građevinskog otpada.

Vlada Srbije je, krajem oktobra 2023. godine usvojila Uredbu o načinu i postupku upravljanja otpadom od građenja i rušenja kojom je, prvi put, propisan način upravljanja građevinskim

otpadom. Cilj donošenja Uredbe bio je sprečavanje nastanka divljih deponija i stvaranje mogućnosti da se otpad koristi u građevinarstvu. Godinu dana posle, u oktobru prošle godine, počela je primena Pravilnika o uređenju, upravljanju, odlaganju i deponovanju građevinskog otpada u toku izvođenja radova koji će, kako kažu u resornom ministarstvu građevinarstva znatno smanjiti broj nelegalnih deponija građevinskog otpada. Pravilnikom je ističu propisana procedura predviđena Zakonom o planiranju i izgradnji prema kome je dostavljanje dokumenta o kretanju i skladištenju građevinskog otpada neophodan uslov za dobijanje upotrebne dozvole. Da li će ovi propisi pomoći da se problem građevinskog otpada reši na pravi način o tome za „Ekolist” govori predsednika Srpske asocijacije za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu dip. ing. Dejan Bojović.

- Zakonom o upravljanju otpadom i Uredbom o načinu i postupku upravljanja otpadom od građenja i rušenja definisan je pojam- upravljanja otpadom od rušenja i građenja. Donošenje Pravilnika na osnovu postojećeg Zakona o planiranju i izgradnji je preuranjeno iz razloga što postojećim zakonom nije definisan pojam rušenja, pregled objekata koji se ruše, monitoring rušenja i građenja, taj postupak nije objašnjen... Pravilnik je sam po sebi podzakonski akt koji jasno definiše odnosno utvrđuje postupak, konkretno, u ovom slučaju, tok radnje koji bi trebalo da nastupi u procesima rušenja i izgradnje i kako se postupak odvija. Toga u ovom slučaju nema. Ipak, pozitivno je što je konačno Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture shvatilo da je posao upravljanja ovom vrstom materijala, odnosno otpada od rušenja i građenja, u velikom delu pripada građevinarstvu jer ga proizvode i koriste građevinske firme u izgradnji novih objekata jer drugačije ne mogu ni dobiti standard LEED ili Zelene gradnje prema kojima se mora upotrebljavati minimum 70% materijala iz otpada od rušenja i građenje kroz reciklažu u novoizgrađene objekte.

Kod nas, nakon iskorišćenja građevinskih materijala, ostaje građevinski otpad, koji bi trebalo na neki način iskoristiti i reciklirati, posebno onaj koji nastaje rušenjem objekata. Količina

NIČU POSTROJENJA ZA PRERADU GRAĐEVINSKOG OTPADA

Srbija će do kraja 2027. godine imati pet postrojenja za preradu građevinskog otpada u pirotskom i sremsko-mačvanskom regionu, Subotici, Užicu i Valjevu. Vrednost ovog projekata 7,5 miliona evra, od čega se 5,5 miliona finansira sredstvima Evropske unije. Ove godine krenuće se sa nabavkom mobilnih drobilica za drobljenje i preradu građevinskog otpada u Novom Sadu, Nišu, Valjevu, Somboru, Smederevu, Inđiji i Kragujevcu, najavila je državna sekretarka u Ministarstvu za evropske integracije, Mira Radenović Bojić. Prema njenim rečima, po proračunima Ministarstva za zaštitu životne sredine, ovi gradovi produkuju između 24.000 i 52.000 tona otpada godišnje. Ona dodaje da se već krenulo u realizaciju, a na gradovima je da obezbede i opreme određenu infrastrukturu. Ukoliko sve bude bilo po planu, šljunak, dotrajala drvena građa ili beton, umesto na divljoj deponiji pravo će u pogon za obradu, nakon čega će postati novi materijal za gradnju. Ideja je da se najveća količina tog otpada iskoristi.

otpada iz građevinske industrije u EU je oko 35-43% ukupnog otpada, dok u Srbiji ovaj procenat dostiže čak 75%. Dobar primer zemalja EU je Austrija, gde su postavljeni efikasni sistemi za reciklažu građevinskog otpada, dok se kod nas građevinski otpad odlaze gde se stigne i tako nastaju brojne divlje deponije.

Kada govorimo o energetske efikasnosti takođe i tu imamo veliku upotrebu ovog materijala, odnosno imamo pregled objekta koji u ovom slučaju nije ni naveden. Po nama ovo je idealna prilika da se donese novi Zakon o izgradnji i prostornom planiranju koji bi ovu oblast morao da uzme za ozbiljno.

Dakle, prema Vama u rešavanju problema upravljanja građevinskim otpadom jeste izmena zakonske regulative odnosno donošenje nove zakonske regulative...

- Da, naravno. I ovde imamo malu konfuziju zato što je građevinski otpad po starom Zakonu o upravljanju otpadom imao kategoriju komunalnog otpada. Nas sada prosto čudi činjenica da je neko nazvao, i ovaj novi Pravilnik, građevinski otpad, jer je to komunalni otpad. Zato je u Zakonu o upravljanju otpada on promenio svoj naziv i svoju funkciju. Potpuno nova vrsta materijala se dobija, znači to je otpad od rušenja i građenja i jasno je definisao radnje kojom on nastaje.

Moramo da dodamo i činjenicu da radnja rušenja kod nas ne postoji a morala bi biti zakonski rešena, jer kako je moguće da imamo Pravilnik a ne i vršioce radnje, načine rada, kvalifikaciju... Isto važi i za izradu projekata rušenja, koji su inače

Da li su „mobilne drobilice” rešenje da se smanje ogromne količine otpada od rušenja i građenja i da se on koristi kao sirovina?

- Ovo je izuzetno loše rešenje. Količine koje je navela gospođa Radenović Bojić ne stoje, znatno su veće. Ne znam ko joj je dao taj podatak. Po nama i sam projekat je nekako sakriven, jer nisam siguran ni ko je konsultovan ni ko je radio ovakvo rešenje. Mislim da su zaboravili da već postoje neka zakonska rešenja, a ovo je nekako daleko od svega toga. Sve su to neka kozmetička uplitanja u ozbiljan posao i na ovaj način se ne rešavaju problem. Potrebno je još mnogo prethodnih koraka uraditi da bi se krenulo u sam process reciklaže. Ukoliko im bude potrebna pomoć, mi smo tu, kao nacionalna asocijacija da pomognemo kada je u pitanju tema koju mi baštinimo. Čini mi se da to tako ne funkcioniše u praksi te i imamo ovakve najave koje lepo zvuče bez ikakve pozadine. Svaka pomoć je dobrodošla, pa i ova a da bi se dobro upotrebila treba ipak malo da se raspitaju a ne sve i samo da odlučuju donosioci odluka. Morali bi da ostave malo prostora za konsultacije. Očekujemo da će se ta praksa promeniti, i te i takve navike pa ako treba i zapišemo neka pravila koja će se poštovati.

sastavni deo dokumentacije za uklanjanje objekata, što bi se u prevodu reklo, imamo sve - nemamo ništa. Sav taj prostor su zauzeli samozvanci koji nameću svoje loše navike, ružnu praksu i nepisana pravila uz sada već vidljivu podršku onih koji bi morali ove oblasti da dovode u red, počevši od jedinica lokalnih samouprava.

Uredba o načinu i postupku upravljanja otpadom od građenja i rušenja, koja je doneta 2023., sadrži određene obaveze investitora, izvođača radova. Pravilnikom to se uređuje malo detaljnije. Međutim, čini se da nije bilo nekog značajnijeg pomaka od donošenja Uredbe jer loše navike su ostale. Građevinski otpadi i dalje bacamo. Vojvodina je puna divljih deponija građevinskog otpada. ono je ravna pa ove deponije su lako uočljive...

- Mi smo to i nagovestili. Donošenje Uredbe je istorijski korak za Srpsku asocijaciju, jer smo mi inicijatori i pokretači svega toga, ali mi smo i tad rekli da da će broj divljih deponije verovatno biti još veći. To vidimo i po Pravilniku koji je donet jer on nije definisao odnos i dosta je suprotan od Uredbe iz razloga što nemamo pregled objekata, nema ga, ne postoji u ovom Pravilniku.

U Pravilniku se kaže da se mora uraditi ekspertiza a to je multidisciplinarni posao. To moraju da rade timovi koji treba da odrede da li ima opasnih ili neopasnih materijala, da odrede i približne količine materijala od kojih se objekat sastoji, jer on

mora da se selektuje. Na gradilištu, mora postojati lice koje je ovlašćeno za to, koje je obučeno, edukovano, koje je sertifikovano, da kaže da je taj materijal selektovan i da je kao takav otišao na mesto za skladištenje, da se taj materijal više ne deponuje. Nakon toga da vidimo da taj izvođač radova ne može biti izvođač radova na izgradnji objekta. Rušenje je kompleksniji proces i postupak od zidanja. Prosto je posebna faza radova za koju mi nemamo adekvatnu školsku spremu.

Jedino Srpska asocijacija za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu radi obuke i treninge za tu vrstu poslova. Mi smo čekali godinu dana od donošenja Uredbe da izađemo jer smo dali sertifikate za izradu planova za upravljanje otpadom. Ako se u Beogradu izdalo 180 saglasnost na Planove za upravljanje otpadom, a vidimo da je broj divljih deponija povećan, da imamo ogromne prostore koje niko ne kontroliše, nema kaznenih mera, mislimo da su i Uredba i Pravilnik samo doprineli povećanju broja deponija a da je birokratska papirologija samo teret za te i takve izvođače. Imamo slučajeve da u datim saglasnostima piše da otpada nema, da do sada izdatim planovima nigde nema opasnih materijala i najvažnije što izdavaoci saglasnosti i dozvola za gradnju ne razumeju je. Ukoliko ne postoje mesta za skladištenja ove vrste materijala ne mogu se ni izdati dokumenta. To je po nama krivično delo i u zabludu se dovode i investitori i država.

Po vama, da li je Uredba primenjiva u praksi s obzirom na to da lokalne samouprave nemaju Plan za upravljanje otpadom od rušenja i građenja a sa druge strane, u donetim podzakonskim aktima kaže se da investitor pre dobijanja upotrebne dozvole mora dokazati da je građevinski otpad predat ovlašćenom operateru.

- Reč je o licenciranom ovlašćenom operateru za rukovanjem tim otpadom, a to ne postoji. Mi nemamo licencu za tu vrstu posla niti imamo to zanimanje i to predstavlja problem. Mesta za reciklažu i pravilno odlaganje otpada od rušenja i građenja praktično ne postoje, osim na par specijalizovanih lokacija. Za izradu Planova upravljanja otpadom od rušenja i građenja nije propisano koje uslove obrađivač treba da ispunjava, da bi mogao da ih sačinjava. Zato se Rešenja o saglasnosti na Plan upravljanja otpadom od rušenja i građenja izdaju bez potrebnih kriterijuma i sa određenim nedostacima u odnosu na odredbe Uredbe. Sa druge strane, izvođači radova „pronalaze“ potvrdu da u krugu od 50 kilometara nema operatera koji bi primio otpad od rušenja i građenja sa teritorije lokalne samouprave i tako ispunjavaju uslov prema Pravilniku, pa se i dalje građevinski otpad odlaze na divlje deponije.

U Beogradu postoji Akcioni plan za upravljanje od rušenja i građenja, mi smo radili na njemu i ima ga Opština Čajetina. Sada još dve, tri opštine bi trebalo da postignu to i da odrede mesta za skladištenje te vrste materijala jer to jeste obaveza lokalnih samouprava. To nije obaveza države, to nije obaveza ministarstva, to nije obaveza nikog drugog to i jeste obaveza lokalnih samouprava koje su nespремne i koje ne shvataju koji

ISKUSTVA EVROPSKE UNIJE

Od 2025. godine u EU se neće moći rušiti niti jedan objekat, niti početi pripreme za izgradnju, ukoliko se prethodno ne izvrši zvaničan pregled od čega se on sastoji i šta se, u kojim količinama i kako može iskoristiti u reciklaži, a šta ne može, a posebno da li ima opasnog otpada. Ovaj posao može da obavlja samo kvalifikovani stručnjak, imajući u vidu da se moraju identifikovati, prepoznati materijali koji su opasni (od veštačke mineralne vune i cementa, preko mineralnih ulja i radioaktivnih alarma za dim, do izolacionih materijala sa CFC i električnih komponentata sa štetnim materijama i dr.). To nepostojanje definisanog zanimanja i sistema licenciranja je i primedba srpskih stručnjaka iz ovog polja, čak i na inovirane domaće propise ističu u Srpskoj asocijaciji za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu.

problem sami sebi stvaraju. Pravilnik daje jedan zadatak da vi kao vlasnik stana, kuće ili bilo kakvog prostora koji imate, kaže da vi morate da znate od kakvog materijala je objekat sagrađen. To je prosto nemoguće.

S duge strane, kaže se da investitor ili izvođač radova pravi planove, pa to je do sad bilo pa smo imali haos. Prosto, ovde je ogroman teret i posao na lokalnoj samoupravi i to je stvar koju lokalne samouprave moraju sama da rešavaju probleme i da koristi taj materijal kao blagodet svog postojanja i rada na pomoć svim građanima. Kod nas se dosta koriste prirodni materijali, mineralne sirovine za proizvodnju građevinskih materijala. Smatramo da dosta produkata rušenja su materijali koji su mineralne sirovine od kojih procesom reciklaže dobijamo nove građevinske materijale koji se mogu ugrađivati u nove objekte. Da pokušamo da objasnim prostim rečima. Operateri za ovu vrstu otpada ne postoje.

Način dobijanja rešenja za rad je vrlo čudan i dovoljno je da poseduje drobilicu, bez ikakvih uplitanja u kvalifikacije. To

izaziva ozbiljne sumnje iz razloga zbog čega bi se išta predavalo njima ili davalo da rade. Time samo uvećavamo papirologiju, jer se u praksi pokazalo da najveći problem i čine kompanije sa takvim statusom (oni ruše, transportuju, bacaju ovu vrstu materijala), te su oni i glavni krivci ovolikog broja divljih deponija.

Jačanje kapaciteta lokalne samouprave je u svakom slučaju važno kako bi ozbiljnije shvatili zadatak koji je pred njima jer na deponijama završavaju materijali kao što su beton, opeka, drvo, staklo, metali, plastika a to sve može da se iskoristi.

- Tu postoji još jedan problem. U Pravilniku postoji jedna stavka - dekontaminacija opasnih materijala. Mi ne možemo dekontaminirati opasni materijal, opasni materijal je opasni materijal. Kako azbest da očistimo od nečistoće i da ga recikliramo? Ne možemo nikako. Dekontaminacije je proces koji zagađeni materijal čistimo i dobijamo zdrav materijal. Lokalna samouprava po Zakonima mora da rešava ovo pitanje, već je morala. Ukoliko i imaju problema, a 99% ih ima, neka nam se obrate i dobiće svu moguću pomoć i podršku.

Nedavno meštani sela Padina nisu dozvolili odlaganje građevinskog otpada jer se na društvenim mrežama pojavila informacija da je reč o otpadu iz srušenog hotela „Jugoslavija“ u Beogradu i da postoji bojazan da on sadrži azbest koji je u vreme gradnje hotela često korišćen prilikom izgradnje objekata a koji je štetan po zdravlje ljudi. Kako to kontrolisati da ne bi bilo štete po zdravlje ljudi i životnu sredinu?

- Poštovanjem već uspostavljene zakonske regulative. Pregled objekata izradu planova moraju da rade sertifikovane firme. Srpska asocijacija je već napravila ozbiljnu i kvalitetnu bazu tih kompanija. Izvođač prvo mora da ukloni opasne materijala iz objekta. I za tu oblast smo napravili odlične temelje, čak imamo i laboratoriju za ispitivanje, tako da smo i taj deo aktivnosti zatvorili i samo ih unapređujemo.

Ovakvim načinom rada smo dokazali da postoji razlika između izvođača radova koja se čak i golim okom vidi. Sertifikovane kompanije selektuju otpad, ove tzv. operateri mešaju otpad i bacaju gde stignu. Verovatno je do nas koji edukujemo kompanije, umesto onih koji olako daju dozvole za rad tim i takvima.

Srpska asocijacija za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu je član Evropske asocijacije za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu, Evropskog instituta za dekontaminaciju. Organizujete međunarodne konferencije na kojem predstavljate primere dobre prakse u razvijenim zemljama Evropske unije...

- Srpska asocijacija za rušenje, dekontaminaciju i reciklažu i naša država, smo imali čast da budemo domaćini Evropske konvencije 2024. godine, gde smo u gostima imali šest članova Generalnog direktorata Evropske komisije. Srpska asocijacija radila je i na novom protokolu Evropske unije o upravljanju otpadom od rušenja i građenja, odnosno pregledu objekata pre

rušenja i pre renoviranja, i to je sada već važeći dokument u Evropi. Svakog 29. novembra organizujemo svoju konferenciju jer smo u saradnji sa Evropskom kvalitativnom reciklažnom asocijacijom, koja se bavi standardima i receptima recikliranih materijala, napravili jedan odličan sporazum da to možemo da koristimo kao naše, kako bi povećali kapacitete ove novo postavljene industrije kod nas.

Trudimo se da budemo prirodni partneri donosiocima odluka i prirodni partneri svih izvođača u ovom procesu rada jer bez rada Asocijacije mislim da i do ovih dokumenata ne bismo došli u našoj zemlji.

Da li ipak možemo reći da se stvari u ovoj oblasti ipak pomeraju ali dosta sporo ili...

- Slažem se ali već su gubici ogromni u materijalu koji se baca i u ogromnim količina plodnog tla koji zauzima taj materijal koji je u tako mešanom stanju izuzetno opasan otpad. Iako je trenutna situacija u vezi sa upravljanjem otpadom od rušenja i građenja u Srbiji i dalje problematična, postoje jasno definisani pravci delovanja: pravilna primena cirkularne ekonomije, obuka radne snage i svih učesnika u procesu, stvaranje novih radnih mesta i usaglašavanje sa međunarodnim normama. Veoma je važna uspešna saradnja između industrije, vlasti i međunarodnih organizacija, kao i konkretne akcije na lokalnom nivou za usmeravanje otpada prema reciklaži, umesto na deponije.

E

*Tekst: Dragana Ratković
Photo by John Cameron & Ivan Henao
on Unsplash*